

УДК 338.22

Поліщук Є.А.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Безверхий К.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

Настенко Д.В.,
старший викладач кафедри автоматизації енергосистем,
*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Polishchuk Yevheniia,
Doctor of Science in Economics, professor,
Professor at corporate finance and controlling department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Bezverkhyi Kostyantyn,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Department of Accounting and Taxation,
National Academy of Statistics, Accounting and Audit (Kyiv)

Nastenko Dmytro,
Senior Lecturer,
Department of Power System Automation,
*National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ У ВИЯВЛЕННІ КОРПОРАТИВНОГО ШАХРАЙСТВА: ОСНОВНІ ЗМІНИ ТА КРОС-РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Поліщук Є.А., Безверхий К.В., Настенко Д.В. Фінансовий контролінг у виявленні корпоративного шахрайства: основні зміни та крос-регіональний аналіз. У статті представлено результати аналізу щорічних звітів Асоціації сертифікованих фахівців із розслідування шахрайства (за 2008–2018 рр.). Результати аналізу дають змогу побачити зміни, які відбулися протягом останньої декади. Аналіз стосувався таких показників, як портрет злочинця, організації-жертви, методи виявлення професійного шахрайства в різних регіонах, найпоширеніші схеми професійного шахрайства в різних регіонах. Також фінансовий контролінг розглянуто з точки зору виявлення корпоративного шахрайства. Визначено основні тенденції розвитку фі-

нансового контролінгу у цій сфері. Аналіз звітів показав, що кількість випадків шахрайства нині є меншою, ніж десятиліття тому, але не через його зменшення, а через небажання організацій-жертв повідомляти про нього. Більшість шахрайств спочатку була виявлена за допомогою доносів, фінансового контролінгу та аудиту. На думку опитуваних, найефективнішим контролем шахрайства є кодекс поведінки та активний моніторинг даних, а також контроль аналізу. Більше загальних випадків шахрайства було зареєстровано в таких галузях, як банківські та фінансові послуги, виробництво та державне управління.

Ключові слова: фінансовий контролінг, корпоративне шахрайство, внутрішній аудит, корупція, фальсифікація фінансової звітності.

Полищук Е.А., Безверхий К.В., Настенко Д.В. Финансовый контроллинг в выявлении корпоративного мошенничества: основные изменения и кросс-региональный анализ. В статье представлены результаты анализа ежегодных отчетов Ассоциации сертифицированных специалистов по расследованию мошенничества (за 2008–2018 гг.). Результаты анализа позволяют увидеть изменения, которые произошли в течение последней декады. Анализ касался таких показателей, как портрет преступника, организации-жертвы, методы выявления профессионального мошенничества в различных регионах, самые распространенные схемы профессионального мошенничества в разных регионах. Также финансовый контроллинг рассмотрен с точки зрения выявления корпоративного мошенничества. Определены основные тенденции развития финансового контроллинга в этой сфере. Анализ отчетов показал, что количество случаев мошенничества сейчас является меньшим, чем десятилетие назад, но не из-за его уменьшения, а из-за нежелания организаций-жертв сообщать о нем. Большинство мошенничеств сначала было обнаружено с помощью доносов, финансового контроллинга и аудита. По мнению опрошенных, самым эффективным контролем мошенничества является кодекс поведения и активный мониторинг данных, а также контроль анализа. Больше общих случаев мошенничества было зарегистрировано в таких областях, как банковские и финансовые услуги, производство и государственное управление.

Ключевые слова: финансовый контроллинг, корпоративное мошенничество, внутренний аудит, корупция, фальсификация финансовой отчетности.

Polishchuk Yevheniia, Bezverkhyy Kostyantyn, Nastenko Dmytro. Financial controlling in corporate fraud detection: major changes and cross-regional analysis. The main goal of the article is to identify the main trends in the development of financial controlling tools in the fight against corporate fraud and to identify its features in different regions of the world. Due to this purpose the core tasks are to reveal main tendencies in the world of corporate fraud; to describe methods of financial controlling in corporate fraud combating; to study the problem of corporate fraud according to the industry; to explore the face of corporate fraud in regional aspect. Corporate fraud can be classified as asset misappropriation, corruption, and fraudulent financial statement. The research strategy was aimed to precede the Reports of the Nations: global study on occupational fraud and abuse for the last decade (period from 2008 to 2018) for further analysis in order to reveal the trends in this area. In addition, the analysis of panel data was used to compare the situation in different regions. Financial controlling is first and foremost part of the enterprise management system. Its main task is to achieve liquidity and the ability of the company to pay its obligations in a timely manner. Other tasks performed by the financial controller are protection of shareholders' equity, protection of assets, tax reporting, preparation of fair and prudent financial statements in accordance with the laws and guidelines. The adverse effect of occupational fraud is enormous. It includes economic and non-economic loss. Fewer fraud cases are being reported to authorities than a decade ago. Majority of the fraud were initially detected by tip, internal control and audit. Some companies do not want to report fraud to authorities. The most effective anti-fraud controls: code of conduct & proactive data monitoring and analysis controls. More overall fraud cases were reported in these industries: Banking and financial services, manufacturing and government and public administration. Expense report fraud schemes were most common in these industries: religious, charitable, or social services; construction. Small businesses lost almost twice as much per fraud scheme than medium and big companies.

Key words: financial controlling, corporate fraud, internal audit, corruption, falsification of financial statements.

Постановка проблеми. Корпоративне шахрайство є перепорою розвитку сучасних підприємств. Сьогодні навіть точно невідомі розміри та масштаби збитків від корпоративного шахрайства. Так, за даними Асоціації сертифициованих фахівців з розслідування шахрайств, у 2018 р. ця сума сягала більше 7 млрд. дол. США, водночас вони зазначають, що на кожен випадок розкрадання припадає близько 130 000 дол. США вкрадених коштів. В середньому схема шахрайства триває 16 місяців, вона не виникає раптово, а також не виявляється швидко (що, власне, ускладнює боротьбу з нею), а найбільш поширеним його видом є корупція. Незва-

жаючи на вражаючі цифри, фахівці та експерти використовують цілий набір інструментів для боротьби з ним. Таким є фінансовий контролінг, який нині є обов'язковим атрибутом діяльності компаній не тільки великого бізнесу, але й малого та середнього. Системи фінансового контролінгу успішно впроваджуються у діяльність підприємств, водночас вони постійно вдосконалюються за ступенем ускладнення випадків корпоративного шахрайства.

Загалом корпоративне шахрайство ділиться на такі три великі групи, як незаконне присвоєння активів, корупція та шахрайство з фінансовою звітністю.

Фінансовий контролінг як метод виявлення корпоративного шахрайства дає змогу працювати в усіх трьох перелічених групах. Однак, як виявилось, не завжди компанії бажають звертатися по сторонню допомогу у виявленні корпоративного шахрайства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансовий контролінг та його необхідність досліджені в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Так, у роботі румунських учених В. Лефтера, К. Романа та інших науковців відзначено, що фінансовий контролінг слугує для своєчасного вжиття превентивних мір щодо зловживань у компанії [1]. Вони також дотримуються думки про те, що для досягнення максимального ефекту фінансового контролінгу необхідно його періодично переглядати. Деякі вчені фокусують свої дослідження виключно на конкретному секторі. Так, А. Чепман та Р. Сміт [2] досліджували фінансовий контролінг у секторі фінансових послуг. Л.О. Лігоненко, О.А. Вержбицький [3] та М.В. Тарасюк [4] також досліджували питання контролінгу, але у сферах торгівлі та управління торговими мережами.

Дехто розглядає методи фінансового контролінгу (наприклад, внутрішній аудит) на рівні малих і середніх підприємств у контексті сталого розвитку [5]. Також у розрізі діяльності малих та середніх підприємств були здійснені дослідження щодо ризик-менеджменту як складової частини фінансового контролінгу [6].

О.О. Терещенко та Д.Г. Савчук визначають сутність вартісно-орієнтованого фінансового контролінгу, обґрунтовують рекомендації щодо запровадження вартісно-орієнтованого управління в компаніях, визначають ключові вартісно-орієнтовані показники, схеми їх розрахунку та сфери використання у вітчизняних реаліях [7]. І.М. Свідерська, Н.В. Волошанюк присвятили свої праці трансфертному ціноутворенню, що використовуються як важливий інструмент фінансового контролінгу та спрямовані на вдосконалення корпоративних фінансів у компанії [8].

Також були розглянуті звіти аудиторських компаній, наприклад Deloitte [9], де представлено те, як цифрові технології впливають на щоденне життя фінансового контролера, як це допомагає виявленню корпоративного шахрайства. Звіт KPMG [10] описує те, як змінюється роль фінансового контролера, як фінансовий контролінг буде виглядати в майбутньому, з огляду на стрімке зростання та виникнення новітніх технологій у цій сфері. Робота PwC [11] також робить наголос на ІТ-технологіях, які в подальшому приведуть до виникнення новітніх продуктів, що спричинить появу змін у системі фінансового контролінгу. Незважаючи на те, що фінансовий контролінг викликає інтерес багатьох науковців, досі є певні не досліджені аспекти цього явища. Так, потребує дослідження встановлення ролі фінансового контролінгу в корпоративному шахрайстві. Також недостатніми є дослідження щодо крос-регіональної специфіки фінансового контролінгу у глобальному вимірі. Зазначені потреби зумовили вибір тематики дослідження, а також його дослідницьку стратегію.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є визначення основних трендів розвитку інструментів фінансового контролінгу в боротьбі з корпоративним шахрайством та виявлення його особливостей у різних регіонах світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий контролінг – це насамперед частина системи менеджменту підприємства. Його основним завданням є досягнення ліквідності та здатності компанії своєчасно сплачувати свої зобов'язання. До інших завдань, які виконує фінансовий контролер, слід віднести захист капіталу акціонерів, захист активів, складання звітності про податки, складання правдивої та розсудливої фінансової звітності відповідно до законодавства та керівних принципів звітності. Іноді контролеру може бути доручено складати звіти про МСФЗ, а консолідація рахунків – це завдання, яке стає необхідним, якщо компанія має кілька дочірніх компаній, якими вона повністю або частково володіє. Різні вимоги до звітності можуть застосовуватися до закордонних підприємств.

Всі ці завдання спрямовані також на виявлення девіантної поведінки менеджерів різних ланок та реагування на неї. До корпоративного шахрайства вдаються представники різного віку, статі, статусу на підприємстві.

У зв'язку з цим запропоновано розглянути портрет шахрая, який вдається до обману. За результатами опитування понад 2 000 підприємств з усього світу, яке проводиться щорічно, можна побачити, що особи віком від 41 до 50 років вдаються до корпоративного шахрайства найчастіше (становлять понад 30% від усіх випадків) (рис. 1). Відповідно, найчеснішими є особи, які щойно почали свою кар'єру, а саме люди до 26 років (в середньому 4%), а також ті, які вже її завершують, тобто люди старше 60 років (також у середньому близько 4%). Представники вікових груп 36–40 років та 51–60 років у середньому в 17% випадків вдаються до корпоративного шахрайства. Отже, на основі цього можна поки що припустити, що рух угору кар'єрними шаблями є прямо пропорційним кількості випадків участі у шахрайських схемах.

Щодо гендерної структури, то тут спостерігається не така стабільна картина, як із віковим розподілом. Так, останніми роками чоловіки беруть участь у шахрайських схемах частіше (рис. 2). Причому у 2018 р. цей розподіл був таким: на 31% жінок припадали 69% чоловіків, натомість у попередні роки таких перекосів у бік чоловіків не спостерігалось. Тут також можна припустити, що чоловіки частіше займають керівні посади у корпораціях, ніж жінки.

Не менш цікавими є дані, які характеризують середній розмір збитків, нанесених шахрайською справою (рис. 3). Як бачимо, середній розмір «жіночого шахрайства» є меншим, ніж «чоловічого», водночас спостерігаємо, що якщо раніше ці два показники різнилися більш ніж у 2 рази, то останнім часом (у 2018 р.) відрив зменшився. Очевидно, що чоловіки з огляду на свою ризикову природу можуть йти на шахрайські угоди з вищою грошовою винагородою.

Не менш важливим у розгляді портрета зловмисника є також його позиція в компанії, тобто те, яку саме посаду він займає. Так, рис. 4 демонструє цю ситуацію.

Як бачимо, найчастіше до шахрайства вдаються звичайні працівники (в середньому 42–43% щорічно), трохи менше – менеджери середньої ланки (близько 36%), а також власники або топ-менеджери (близько 22%). Водночас цей показник є малоінформативним для того, щоби зробити певні висновки, у зв'язку з чим варто розглядати також показник середнього розміру суми зловживання. Так, на рис. 5 показано, що, незважаючи

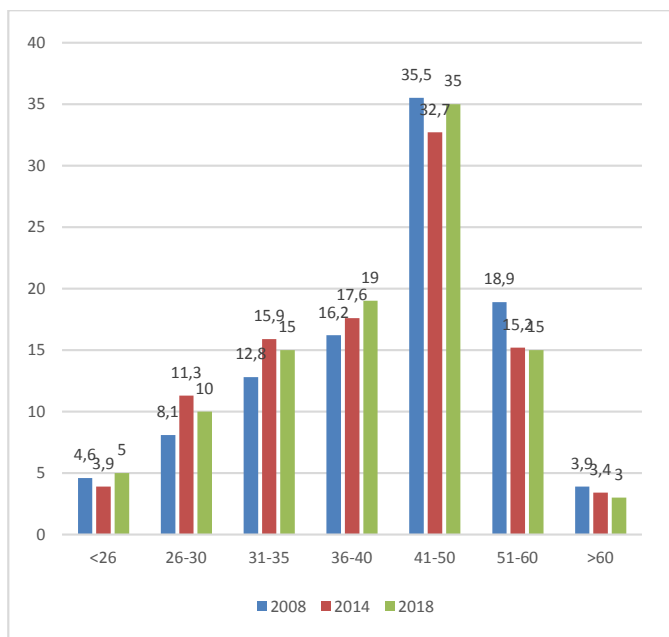

Рис. 1. Віковий розподіл осіб, які долучені до корпоративного шахрайства, років (2008, 2014, 2018 рр.)

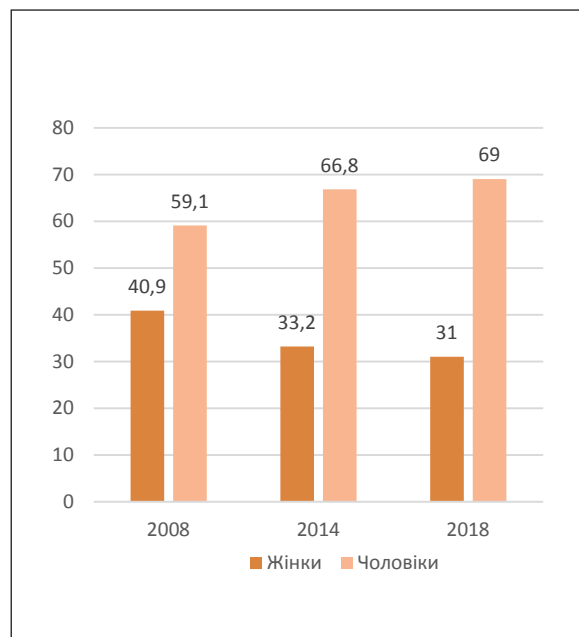

Рис. 2. Гендерний розподіл учасників шахрайств у корпоративному секторі, % (2008, 2014, 2018 рр.)

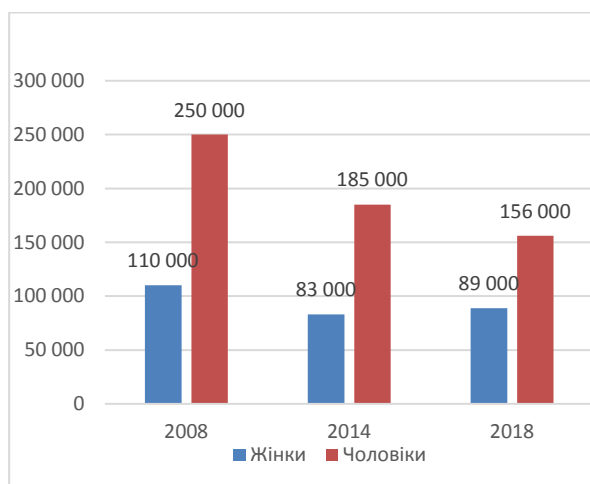

Рис. 3. Середнє значення розміру збитку, отриманого внаслідок корпоративного шахрайства (2008, 2014, 2018 рр.)

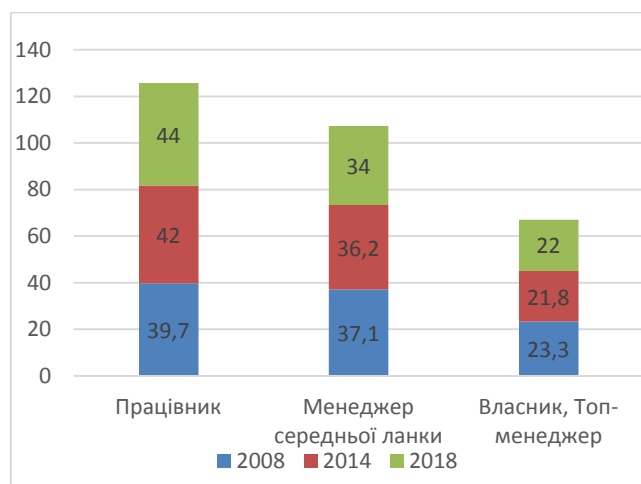

Рис. 4. Розподіл корпоративних шахраїв залежно від зайнятої посади (2008, 2014, 2018 рр.)

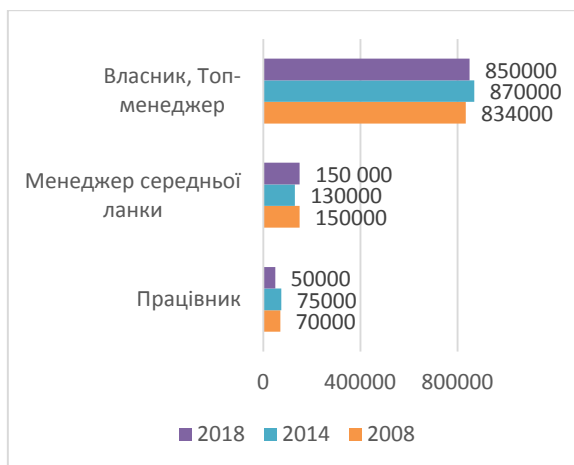
на те, що власники й топ-менеджери найрідше беруть участь у корпоративному шахрайстві, вони завдають найбільшої шкоди підприємствам, оскільки ці суми в середньому становлять понад 800 000 дол. США.

Цікавим також є те, що до шахрайства вдаються працівники (здебільшого), які ніколи не були звинувачені та засуджені, а ті, які мали попередні засудження, становлять лише 5% виявлених (рис. 6). Під час опитування респонденти також звертають увагу на такі характеристики та поведінку потенційного шахрая, який може завдати шкоди корпорації: стиль життя, який не відповідає фінансовим можливостям (придбання дорогого одягу, автовок тощо), фінансові труднощі (боргові зобов'язання, кредити), незвично тісний зв'язок із продавцем/замовником, проблеми з контролем, небажання ділити обов'язки, розлучення/сімейні проблеми. Отже,

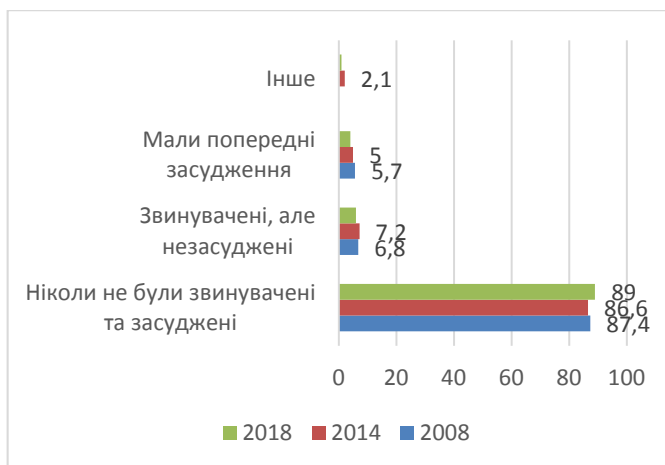
якщо працівник поводить саме так, то слід звернути на це увагу, принаймні придивитися до цього.

Наступну групу показників надають компанії – жертви корпоративного шахрайства, які постраждали від дій злочинців. Методологія опитування виділяла чотири групи компаній, які зазнали шкоди від зловмих дій працівників, а саме неприбуткові організації, державні підприємства, публічні та приватні компанії. У 2008–2018 рр. відбулися незначні зміни у цих показниках (рис. 7).

Найчастіше від корпоративного шахрайства страждають саме приватні компанії (в середньому близько 40%), найрідше – неприбуткові організації (близько 12%). Також у цьому переліку є державні компанії (в середньому 16%) та публічні компанії (близько 30%). Для коректніших висновків необхідно також робити аналіз

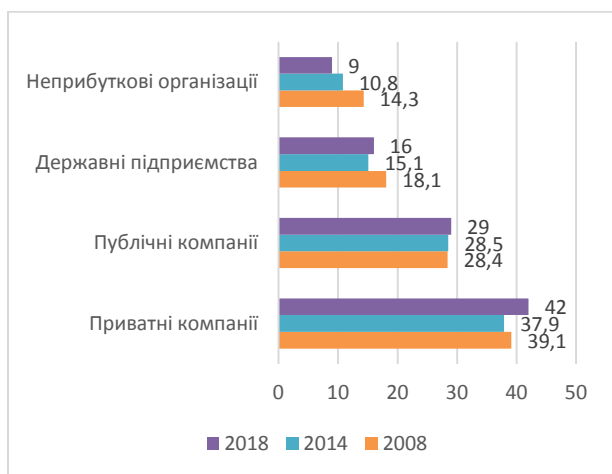

Рис. 5. Середнє значення збитків, нанесених шахраями, що займають різні позиції в компанії, дол. США (2008, 2014, 2018 рр.)

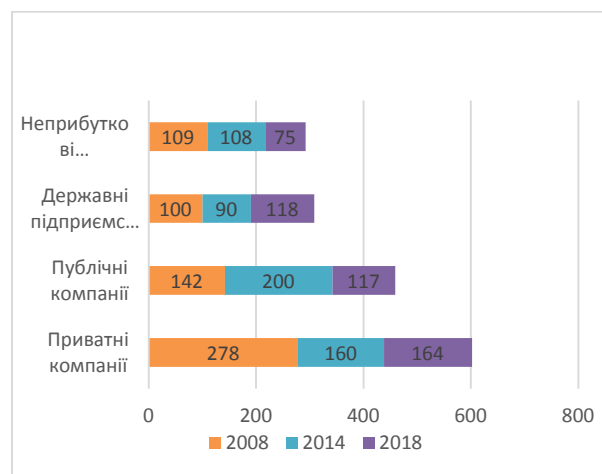

Рис. 6. Досвід у корпоративному шахрайстві виявлених шахраїв, % (2008, 2014, 2018 рр.)

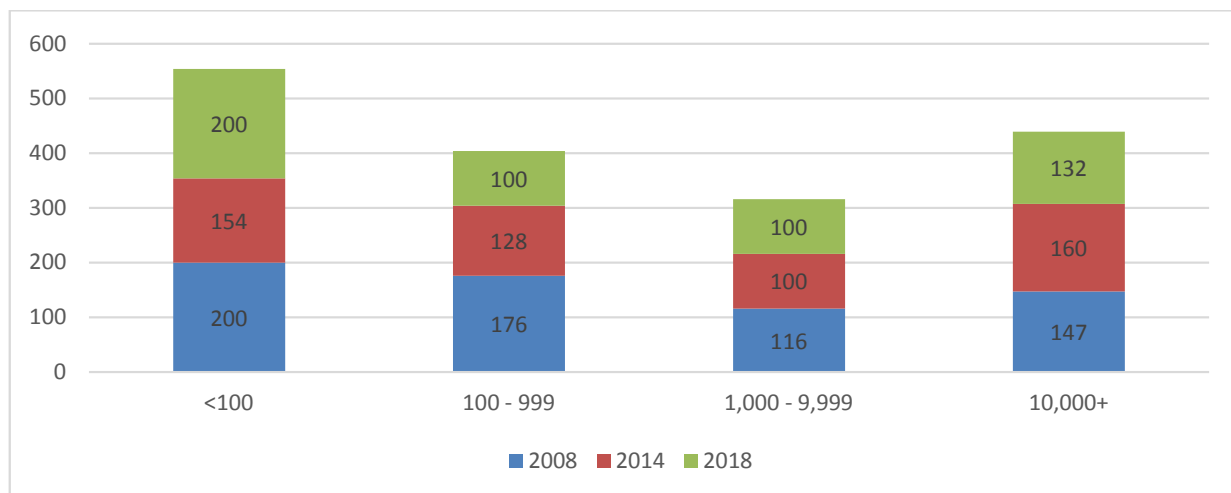
Джерело: складено за даними звітів Асоціації сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств [12]

Рис. 7. Розподіл підприємств за організаційною ознакою, які постраждали від корпоративних зловживань, % (2008, 2014, 2018 рр.)

Рис. 8. Середнє значення розміру збитків, завданих корпоративним шахрайством, тис. дол. США (2008, 2014, 2018 рр.)

Рис. 9. Розподіл компаній за розміром, які страждають від корпоративного шахрайства, працівників (2008, 2014, 2018 рр.)

Джерело: складено за даними звітів Асоціації сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств [12]

Топ-10 галузей, підприємства яких страждають від шахрайських дій, %

Топ-10 галузей	2008 р.	Топ-10 галузей	2014 р.	Топ-10 галузей	2018 р.
Банківські/фінансові послуги	14,8	Банківські/фінансові послуги	17,8	Банківські/фінансові послуги	20
Державне та публічне управління	11,7	Державне та публічне управління	10,3	Виробництво	12
Охорона здоров'я	8,4	Виробництво	8,5	Державне та публічне управління	11
Виробництво	7,2	Охорона здоров'я	7,3	Охорона здоров'я	8,7
Рітейл	7	Освіта	5,9	Рітейл	6,1
Освіта	6,5	Рітейл	5,6	Страхування	5,6
Страхування	5,6	Страхування	5,6	Освіта	5,1
Будівництво	4,6	Інше	3,8	Енергетика	4,9
Релігійні, благодійні, соціальні послуги	4,3	Нафта та газ	3,6	Будівництво	4,6
Інше	3,9	Перевезення та зберігання	3,5	Інше	4,1

Джерело: узагальнено на основі звітів Асоціації сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств [12]

іншого пов'язаного показника, а саме середнього розміру збитків, завданих корпоративним шахрайством (рис. 8).

Якщо у 2008 р. в середньому найбільше збитків зазнавали приватні компанії, а найменше – державні підприємства, то вже у 2014 р. ситуація змінилась. Так, найбільше збитків від корпоративного шахрайства зазнали саме публічні компанії, а найменше – державні підприємства. Ще сильніше картина змінилась у 2018 р., коли ті ж самі приватні компанії зазнали найбільше збитків, а неприбуткові компанії – найменше. Є позитивна тенденція, щодо публічних компаній, адже в них середній розмір збитків поступово зменшується. Такий самий тренд зафіксовано у неприбуткових організаціях. Натомість неоднозначна ситуація спостерігається з приватними та державними компаніями.

На рис. 9 також показано розподіл компаній за розміром, які страждають від корпоративного шахрайства. Так, найбільше втрат зазнали компанії, що налічують до 100 осіб працівників. Фактично це середні підприємства, оскільки саме вони за загальноприйнятими європейськими нормами налічують від 50 до 250 осіб.

Як засвідчують цифри, корпоративне шахрайство процвітає саме у великих компаніях, що мають від 100 осіб працівників. Зокрема, варто виділити групу корпорацій, які налічують понад 10 000 працівників, що обумовлено складністю управління.

Досить цікавим є розподіл підприємств за галузями, які найчастіше страждають від шахрайських дій (табл. 1).

Як бачимо, топові позиції займають галузі, де надаються банківські та фінансові послуги, а також здійснюється державне та публічне управління. Протягом останніх десяти років виробнича галузь також почала страждати від шахрайства. Те ж саме можна сказати про охорону здоров'я.

Незважаючи на щорічні дані, які показують наявність корпоративного шахрайства в кожній галузі, компанії не стоять на місці, а намагаються протидіяти йому. На табл. 2 показано, яким чином, компанії намагаються боротися зі зловживаннями як за допомогою власних ресурсів, так і за допомогою зовнішніх.

Опитувані компанії у 2008–2018 рр. почали активніше звертатися до послуг зовнішнього аудиту, який

Таблиця 2

Методи контролю та боротьби з корпоративним шахрайством, %

Методи контролю та боротьби з корпоративним шахрайством	2008 р.	2014 р.	2018 р.
Зовнішній аудит, %	69,6	81,4	80
Внутрішній фінансовий контролінг, %	55,8	70,6	73
Кодекс поведінки, %	61,5	77,4	80
Ротація роботи/обов'язкові канікули, %	12,3	19,9	19
Несподівана перевірка, %	25,5	33,2	37
Політика протидії шахрайству, %	36,2	45,4	54
Тренінги з протидії шахрайству для працівників, %	38,6	47,8	52
Тренінги з протидії шахрайству для менеджерів середньої ланки та топ-менеджерів, %	41,3	47,8	53
Перегляд менеджменту, %	41,4	62,6	66
Гаряча лінія, %	43,5	54,1	63
Незалежний аудиторський комітет, %	49,9	62	61
Сертифікаційні програми з протидії шахрайству, %	51,6	70	72
Програми підтримки працівників, %	52,9	52,4	54
Винагорода для тих, хто повідомив про шахрайство, %		10,5	12

Джерело: узагальнено на основі звітів Асоціації сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств [12]

виявляв корпоративне шахрайство. Те ж саме стосується внутрішнього фінансового контролінгу та Кодексу поведінки, який застерігає щодо наслідків шахрайських дій у разі виявлення таких. Загалом, як засвідчують дані, опитувані компанії активніше порівняно з періодом десятирічної давнини використовують усі вищезазначені методи контролю та боротьби з корпоративним шахрайством.

Деяко контрверсійним є факт того, що самі компанії часто не хочуть звертатися по допомогу до правоохоронних органів або намагаються не надавати публічності викриттю шахрайства. Так, респонденти зазначили, що серед причин небажання звертатися по допомогу в цьому питанні слід назвати побоювання поганої реклами (38%), достатню внутрішню дисципліну (33%), занадто високу вартість розслідування (24%), власні переконання (21%), відсутність доказів (12%), цивільний позов (4%), зникнення злочинця (2%).

Крос-регіональний аналіз передбачає, що корпоративне шахрайство варто також розглядати крізь призму регіональних особливостей. Для цього всі країни світу були об'єднані в окремі регіони, такі як Сполучені Штати Америки (далі – США), Суб-Сахара Регіон, Азіатський Тихоокеанський, Західна Європа, Латинська Америка та країни Карибського басейну, Середня Азія та Північна Африка, Південна Азія, Східна Європа та Західно-Центральна Азія, Канада.

Розглянемо в розрізі цих регіонів те, яким чином були виявлені випадки шахрайств.

За допомогою даних було виявлено крос-регіональні особливості фінансового контролінгу у світі. Так, спільним для всіх регіонів є те, що всі вибирають доноси як метод детекції корпоративного шахрайства. Доноси – це найдешевший метод детекції, причому часто ініціатором стає не сама компанія, де працює робітник, а колеги, які помічають шахрайські або підозрілі дії, покупці та замовники. Рідше внут-

рішній фінансовий контролінг допомагає виявити таку поведінку. Періодичний перегляд менеджменту також посідає чільне місце в методах виявлення корпоративного шахрайства. Водночас, незважаючи на бурхливе зростання ІТ-технологій у світі, лише 1–2% опитуваних використовували цей метод. На тому ж рівні перебувають як звернення до правоохоронних органів, так і зізнання.

З табл. 4 бачимо, що корупція властива найвищою мірою всім регіонам. Корпоративне шахрайство з безготівковими грошима також є частим явищем, особливо в країнах Східної Європи та Західно-Центральної Азії, Південній Азії, США. Часто завищують витрати на компенсацію у США, а також в Латинській Америці та країнах Карибського басейну. Підробка фінансової звітності також має місце, а найчастіше – в Канаді й країнах Латинської Америки та Карибського басейну. Також наявні махінації з виплатою заробітних плат.

Висновки. Отже, фінансовий контролінг відіграє важливу роль у виявленні корпоративного шахрайства. Найважливішими висновками з проведеного дослідження є такі.

Негативний вплив професійного шахрайства величезний, і його неможливо точно визначити, але добре відомо, що він призводить до економічних та неекономічних збитків. Як засвідчують дані, сьогодні про випадки шахрайства повідомляють владі рідше, ніж десятиліття тому. Більшість шахрайств спочатку була виявлена доносом, а також за допомогою фінансового контролінгу. Визначено також, що деякі компанії не виявляють бажання повідомляти правоохоронним органам про шахрайство. Найефективнішим контролем проти шахрайства є фінансовий контролінг, кодекс поведінки та активний моніторинг даних. Більше випадків шахрайства було зареєстровано в таких галузях, як банківські та фінансові послуги, виробництво та державне управління. Схеми шах-

Таблиця 3

Способи детекції корпоративного шахрайства в регіонах, %

Регіон	Доноси, %	Внутрішній аудит, %	Перегляд управління, %	Зовнішній аудит, %	Інші, %	Випадковість, %	Перевірка документів, %	Узгодження рахунків, %	Спостереження/моніторинг, %	Повідомлення правоохоронними органами	ІТ-контроль, %	Зізнання, %
Азіатський Тихоокеанський	47	16	10	8	4	4	3	3	2	2	1	1
Канада	32	21	15	5	7	4	4	5	6		1	
Східна Європа та Західно-Центральна Азія	40	20	16		6	7	1	3	2	1	2	
Латинська Америка та країни Карибського басейну	49	14	10	5	5	4	3	5			1	2
Середня Азія та Північна Африка	38	20	16	2	9	2		5	4	2		
Південна Азія	53	13	10	3	3	3	2	3	4	2	1	2
Суб-Сахара Регіон	40	19	12	2	4	6	4	7	2	1	1	1
США	37	14	13	3	7	9	5	5	3	3	1	1
Західна Європа	46	9	11	9	6	5	4	5	4	2	2	2

Джерело: узагальнено на основі звітів Асоціації сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств [12]

Види корпоративного шахрайства крізь призму регіонів

Регіон	Корупція, %	Безготівкові гроші, %	Витрати на компенсацію, %	Використання інших рахунків, %	Підrobка фінансової звітності, %	Готівка на руки, %	Підrobка чеків та виплат, %	Викрадення готівки, %	Підrobка банківських карток, %	Махінації з виплатою зарплати, %	Ресурція виплат, %
Азіатський Тихоокеанський	51	25	17	14	13	13	8	8	7	4	3
Канада	40	18	11	20	14	13	10	3	13	6	3
Східна Європа та Західно-Центральна Азія	60	30	11	15	10	9	5	10	4	2	4
Латинська Америка та країни Карибського басейну	51	22	1	11	14	17	8	11	12	9	3
Середня Азія та Північна Африка	49	19	9	15	4	23	8	15	13	4	2
Південна Азія	62	20	13	13	10	9	7	8	12	3	1
Суб-Сахара Регіон	49	18	12	17	9	21	15	14	10	6	2
США	30	21	17	26	9	15	15	11	14	10	3
Західна Європа	36	17	13	28	8	15	8	8	5	4	1

Джерело: узагальнено на основі звітів Асоціації сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств [12]

райства у звіті про витрати найпоширенішими є в таких галузях, як релігійні, благодійні чи соціальні послуги, будівництво. Малий бізнес втрачає майже вдвічі більше в схемах корпоративного шахрайства, ніж середній та великий.

Подальшими розвідками в цьому напрямі можуть бути дослідження щодо мотивів девіантної поведінки учасників корпоративного шахрайства, а також ефективність проведення фінансового контролінгу на підприємствах у боротьбі зі зловживаннями.

Список використаних джерел:

1. Lefter F.R., Sendroiu C., Roman A.G. Improving the Financial Control – A Priority of Corporate Management Nowadays. *Theoretical and Applied Economics*. 2007. № 4(509). P. 29–36.
2. Chapman A., Smith R.G. Controlling financial services fraud. *Young*. 2000. № 6.
3. Лігоненко Л.О., Вержбицький О.А. Контролінг у торгівлі: монографія. Київ: Національний торговельно-економічний університет, 2013. 268 с.
4. Тарасюк М.В. Контролінг в управлінні торговельними мережами: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2010. 548 с.
5. Wang L., Dai Y., Ding Y. Internal Control and SMEs' Sustainable Growth: The Moderating Role of Multiple Large Shareholders. *Journal of Risk and Financial Management*. 2019. № 12(4). P. 182.
6. Zhao S., Zeng M. Theory of SMEs financial risk prevention and control. *2014 International Conference on Education, Management and Computing Technology (ICEMCT-14)*. 2014. Atlantis Press.
7. Терещенко О.О., Савчук Д.Г. Вартісно-орієнтований контролінг – інноваційний ресурс управління корпоративними фінансами. *Фінанси України*. 2011. № 11. С. 77–88.
8. Свідерська І.М., Волошанюк Н.В. Трансфертне ціноутворення як інструмент фінансового контролінгу: проблематика практичного використання в Україні. *Фінанси України*. 2014. № 8. С. 97–111.
9. CFO insights Virtual Financial Controller. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiN9NaU8K_nAhX8zMQBHdqjBc8QFjAAegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fwww2.deloitte.com%2Fcontent%2Fdam%2Fdeloitte%2Fde%2FDocuments%2Ffinance-transformation%2FCFO-Insights_Virtual-Financial-Controller.pdf&usq=AOvVaw3695M_pM1PKkM0vSvGTwdx (дата звернення: 17.01.2020).
10. The Transformative ConTroller: adding value, insight and a bridge to the future. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwis3-3S8K_nAhXUwsQBHSoyAqAQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fassets.kpmg%2Fcontent%2Fdam%2Fkpmg%2Fpdf%2F2016%2F05%2Fforbes-transformative-controller.pdf&usq=AOvVaw3iSXiDFI2QMdkihM6g1j8N (дата звернення: 17.01.2020).
11. Financial services technology 2020 and beyond: Embracing disruption. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/publications/financial-services-technology-2020-and-beyond-embracing-disruption.html> (дата звернення: 17.01.2020).
12. Асоціація сертифікованих фахівців з розслідування шахрайств. URL: <http://www.acfe.com>

References:

1. Lefter, F. Roman, C., Sendroiu, C. & Roman, A.G. (2007). Improving the Financial Control – A Priority of Corporate Management Nowadays. *Theoretical and Applied Economics*, 4(509), 29–36. (in English)
2. Chapman, A., & Smith, R.G. (2000). Controlling financial services fraud. *Young*, 6. (in English)

3. Lighonenkno L.O., Verzhbyckyj O.A. (2013). *Kontrolingh u torghivli : monohrafija* [Controlling in trade : a monograph]. K. (in Ukrainian)
4. Tarasjuk M.V. (2010). *Kontrolingh v upravlinni torghoveljnomy merezhamy: teorija, metodologhija, praktyka : monohrafija* [Controlling in the management of trade networks: theory, methodology, practice: monograph]. K. (in Ukrainian)
5. Wang, L., Dai, Y., & Ding, Y. (2019). Internal Control and SMEs' Sustainable Growth: The Moderating Role of Multiple Large Shareholders. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(4), 182. (in English)
6. Zhao, S., & Zeng, M. (2014). Theory of SMEs financial risk prevention and control. In *2014 International Conference on Education, Management and Computing Technology (ICEMCT-14)*. Atlantis Press. (in English)
7. Tereshhenko O.O., Cavchuk D.Gh. (2011). Vartisno-orijentovanyj kontrolingh – innovacijnyj resurs upravlinnja korporatyvnomy finansamy [Cost-Oriented Controlling is an innovative resource for corporate finance management]. *Finansy Ukrainy*. № 11, pp. 77–88. (in Ukrainian)
8. Svidersjka I.M., Voloshanjuk N.V. (2014). Transfertne cinoutvorennya jak instrument finansovogho kontrolinghu: problematyka praktychnogho vykorystannja v Ukraini [Transfer pricing as a tool for financial control: the problem of practical use in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*. 8, pp. 97–111. (in Ukrainian)
9. CFO insights Virtual Financial Controller. Available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiN9NaU8K_nAhX8zMQBHdqiBc8QFjAAegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fwww2.deloitte.com%2Fcontent%2Fdam%2FDeloitte%2Fde%2FDocuments%2Ffinance-transformation%2FCFO-Insights_Virtual-Financial-Controller.pdf&usg=AOvVaw3695M_pM1PKkM0vSvGTwdx (accessed: 17 January 2020).
10. The Transformative ConTroller: adding value, insight and a bridge to the future. Available at: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwis3-3S8K_nAhXUwsQBHSoyAqAQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fassets.kpmg%2Fcontent%2Fdam%2Fkpmg%2Fpdf%2F2016%2F05%2Fforbes-transformative-controller.pdf&usg=AOvVaw3iSXiDFI2QMdkihM6g1j8N (accessed: 17 January 2020).
11. Financial services technology 2020 and beyond: Embracing disruption. Available at: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/publications/financial-services-technology-2020-and-beyond-embracing-disruption.html> (accessed: 17 January 2020).
12. Asotsiatsiya sertyfikovanykh fakhivtsiv z rozsliduvannya shakhraystv [Association of Certified Fraud Investigators]. URL: <http://www.acfe.com>